

Oponentní posudek

rigorózní práce Mgr. Evy Kutílkové na téma „Subsidiární úloha trestní represe a trestní právo jako prostředek „ultima ratio“ v českém trestním právu“.

Předložená rigorózní práce je zpracována v rozsahu 158 stran, v šesti kapitolách. Jejím nosným tématem je charakteristika, analýza nikterak nového tématu subsidiarity trestní represe a podrobná geneze utváření formálního pojetí trestného činu v podmínkách České republiky, v rámci rekodifikace trestního práva hmotného. Vděčné téma pro ty autory, kteří mají tu vzácnou schopnost s relativně koncepčního problému, který za stávajícího právního stavu a podmínek uplatnění subsidiarity v praxi je tématem, které v podstatě při striktním dodržení současných legislativních podmínek nemá uspokojujivé řešení, o to víc láká vytváření obsáhlých odborných pojednání a opakujících se úvahách de lege ferenda, jak daný stav řešit. Společným znakem většiny těchto publikačních snah je, že rozebírají, analyzují „neutěšený právní stav“ s četnou názorovou roztržštěností a v závěru se snaží přispět i svým názorem k řešení právního stavu. Ne jinak je tomu i v případě posuzované rigorózní práce. Na druhou stranu je však potřebné dodat, že jde o téma, dosud nevyřešené, provokující, pokud se nesmírím se závěrem, že přechod na formální (formálně materiální) pojetí trestného činu přináší sice celou řadu, zejména teoretických problémů, praxe si však našla své svébytné řešení, polemiku teoretiků částečně vnímají, ale dál aplikují své léty praxe ověřené efektivní postupy.

Cílem této práce je podat ucelený obraz o současném stavu právní úpravy formálního pojetí trestné činu redukované principem subsidiarity trestní represe a uplatněními materiálního korektivu společenské škodlivosti. Autorka cíl práce popisuje velmi obsírně a to „...komplexně, ale zároveň ve čtivé, a nikoliv informacemi přemrštěné míře, seznámit čtenáře se zásadou subsidiarity trestní represe coby základní zásadou trestního práva hmotného a problematikou, kterou soudobá úprava a legislativní zakotvení subsidiární úlohy trestní represe a trestního právo jako prostředku „ultima ratio“ v českém trestním právu skýtají, snaha pokusit se poukázat na úskalí a případné zjištěné nedostatky stávající právní úpravy.“ V práci také stručně specifikuje metody, které použila při zpracování rigorózní práce.

Struktura rigorózní práce je představena v šesti kapitolách, po obsáhlém děkovacím úvodu je předestřena historická geneze subsidiární povahy trestání v českém trestním právu, která pokračuje i ve druhé kapitole ovšem zde již konkrétněji z pohledu vybraných představitelů české právní vědy (úvahy o vztahu trestního práva k právu civilnímu, úvahy o protiprávnosti, pojetí trestného činu, zásadě zákonnosti, soudcovské libovůli, prvotním úvahám o subsidiární povaze trestní sankce,

apod.). V téže kapitole je rozebírána subsidiarita trestní represe z pohledu úpravy provedené v zákoně č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, doplněné o rakouský model trestně právní úpravy subsidiarity, který byl brán jako výchozí model pro následnou úpravu v českém trestním právu. Třetí kapitolu (Subsidiarita trestní represe v platné právní úpravě) lze považovat za stěžejní kapitolu, je také obsahově nejobsáhlejší. Je tvořena třemi podkapitolami, které působí relativně samostatně v popisované materii, kde první část představuje a analyzuje subsidiaritu trestní represe z pohledu Ščerbova komentáře „jako nejaktuálnějšího komentáře k trestnímu zákoníku, s pozoruhodným obsahem doktrinálního významu“. V třetí podkapitole 3.2 se zabývá zásadou subsidiarity trestní represe v judikatuře a také mimo jiné poukazuje na nejednotnost rozhodovací soudní praxe při uplatňování zásady subsidiarity trestní represe, při výkladu pojmu společenská škodlivost činu a aplikaci principu ultima ratio, věnuje stanoviskům přijatým za účelem sjednocení výkladu a uplatňování ustanovení § 12 odst. 2 trestního zákoníku a další. Čtvrtá kapitola je z mého pohledu nejprínosnější, protože přináší srovnání úpravy subsidiarity ve vybraných státech (Rakousko, Německo a Slovensko). Domnívám se, že tomuto tématu měla být věnována větší pozornost. V páté a šesté kapitole se autorka věnuje úvahám de lege ferenda a hodnocení závěrů, ke kterým dospěla při studiu materiálů a psaní rigorózní práce.

Práce je zpracována velmi podrobně, zabývá se všemi detaily posuzování subsidiarity z pohledu jednotlivých orgánů činných v trestním řízení, včetně judikatorní praxe, závěrů a stanovisek soudů, včetně Ústavního soudu ČR. Do práce je vnášen i vlastní pohled autorky na danou problematiku a kritické hodnocení činnosti orgánů činných v trestním řízení při aplikaci dané problematiky. I přes to jde o popisnou práci, ve které jsou sice přesně a odborně správně deklarovány činnosti, náplň práce, rozhodovací praxe a ostatní činnosti státních zástupců, soudů a dalších. Vlastní přínos práce lze nalézt jednak v historickém přehledu vývoje tvorby a realizace subsidiarity v jednotlivých etapách právního vývoje a v komparaci formálně materiální úpravy trestného činu a subsidiarity trestní represe ve vybraných státech. I přes to jde však o konstatování známých faktů, byť velmi přesně, vhodně a správně zpracovaných.

Téma práce svým námětem a obsahem sice není originální, výjimečné je však snahou komplexně a originálně zpracovat problematiku subsidiarity, úlohy materiálního pojetí trestného činu. Navíc jde o aktuální téma, které zasluhuje komplexní zpracování.

Zvolená struktura rigorózní práce je vyvážená, co však ve mně vzbuzuje pochybnosti o uplatnitelnosti práce v širokém využití jak v teoretické, tak i praktické rovině je samotná struktura a volba výrazových prostředků.

Text práce je psán velmi komplikovanou češtinou, ve které se ztrácí samotný právník znalý problematiky natož pak laik, který nemůže pochopit obsah práce a co vlastně autorka

sděluje. Přemíra komplikovaných odkazů, které se odkazují na další odkazy v závorkách, obsáhlé vsuvky v textu rádo by jako vysvětlovací aparát tvrzení v hlavním textu, nesrozumitelnost sdělení, kdy je odkazováno na text předešlý a vzápětí následuje odkaz na text, který bude obsahem následujícího sdělení apod. To vše činí práci velmi nesrozumitelnou, pokud chce osoba znalá tématu pochopit obsah, musí text opakovaně několikrát přečíst, aby se v něm vůbec vyznala. Evidentně autorka zvolila taktiku odbornost a erudovanost textu spočívá ve velmi obtížně strukturovaných větách s četnými upřesňujícími odkazy, které jsou dále zpřesňovány dalšími odkazy apod. Čím nesrozumitelnější text, tím je výrazem erudovanosti, exaktnosti.

To vše činí práci téměř nepoužitelnou pro praxi a velmi obtížně použitelnou i pro vědecké účely.

V celkovém zhodnocení práce je nutné uvést, že jde o práci svým tématem a v podstatě i svým obsahem aktuální, potřebnou jak pro praktické využití, ale zejména potřebnou zejména z teoretického významu, ovšem musela by být zpracována jasně, srozumitelně. Jenom tak totiž bude přínosem.

Autorka vycházela z řady literárních a dalších zdrojů, se kterými také v přiměřené míře pracuje a dokáže je argumentačně v příslušné formě použít. Rigorózní práci v dostatečné míře sice prokázala svou erudovanost, schopnost analytického myšlení a práce se zdroji informací, co však nezvládla podle mého názoru je podat jasnou, srozumitelnou a výstižnou informaci.

Celkově práci hodnotím jako dobrou, a i přes četné výhrady ji doporučuji k obhajobě.

Otázky k obhajobě nepokládám.

V Praze, dne 3.6.2022

Doc. JUDr. Jan Chmelík, Ph.D.